

ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอหลักการและแนวคิดซึ่งได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ลำดับคือ ลำดับแรกว่าด้วยแนวคิดและ จุมนงหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ลำดับที่สองว่าด้วยแนวคิดและ จุมนงหมายของ การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ลำดับที่สามว่าด้วย บทบาทหน้าที่และสมรรถภาพ ของอาจารย์นิเทศก์

แนวคิดและ จุมนงหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

"การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ" คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่ม ใ้มาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Professional Experience" แต่สถาบันผลิตครูบางแห่งก็ใช้คำว่า "การฝึกสอน" หรือ "การฝึกวิชาชีพครู" ซึ่งก็มี ความหมายคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้จึงมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ อาทิเช่น เชิญ วีระฉายา (2516 : 1) กล่าวว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการเตรียม บุคคลที่จะออกไปประกอบอาชีพครูให้สามารถนำเอาทฤษฎีการศึกษาที่ได้เรียนมาไปใช้ได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างจะปรากฏออกมาทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู นับ ทั้งแต่ความรู้ทางวิชาการ บุคลิกภาพ ความประพฤติ ความสามารถในการเป็นครู ตลอดจนเจตคติหรือความรู้ลึกซึ้งต่อการเป็นครู และอาชีพครู" อัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ (2522 : 1) กล่าวว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นประสบการณ์ ทั้งมวลที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลในระคับ หรือกลุ่มต่าง ๆ อันจะเสริมสร้างให้ผู้ที่เป็นครูเกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยว- กับแนวความคิดพื้นฐาน ตลอดจนหลักการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการระบวนการเรียนการสอน" นพพร ทานิชสุข (2522 : 7) กล่าวว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ ประสบการณ์ตรงที่มหาวิทยาลัยจัดให้นักศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับนักเรียน โรงเรียน

คณาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนรู้จัก
การแก้ปัญหาด้วยตนเองในอันที่จะเกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูต่อไปในอนาคต" นอกจากนี้
อนุกรรมการดำเนินงานพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพครู แผนงานผลิตครู กรมการฝึกหัด-
ครู (2525 : 5) ก็กล่าวถึง ความหมายของคำว่า "ประสบการณ์วิชาชีพ" ว่ามี
ความหมายไม่จำกัดเฉพาะการฝึกสอนเช่นที่เคยทำมา แต่ครอบคลุมถึงประสบการณ์ทั้ง
มวลที่จะเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูให้แก่ผู้เรียน การฝึกประสบการณ์
วิชาชีพจึงอาจจัดเป็นกิจกรรมหลายรูปแบบและหลายทางเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่าง
กว้างขวางและมีความเข้าใจงานของครูเท่าที่ครูผู้เริ่มการสอนจะพึงมี ละเมียด
ลิมอักษร (2522 : 1) ก็ได้ให้ทัศนะว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นประส-
บการณ์ที่สำคัญยิ่งในชีวิตนักเรียนฝึกหัดครู นักเรียนฝึกหัดครูควรเข้าใจความมุ่งหมายอัน
แท้จริงของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำหน้าที่ที่พึงมีต่อครูนิเทศการสอน ตลอดจนความ
รับผิดชอบที่มีต่อโรงเรียนและต่อเด็ก ความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความแน่ใจใน
การปฏิบัติงาน และความมั่นใจในตนเอง ช่วยให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพดำเนินไป
ด้วยดี ความคิดริเริ่ม และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะเป็น
ประโยชน์อย่างยิ่งแก่ครูในอนาคต"

สรุป ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง การศึกษาภาค-
ปฏิบัติของนักศึกษาครู โดยการนำเอาความรู้ภาคทฤษฎีไปทดลองใช้ในสภาพความเป็น
จริง มีโอกาสได้พัฒนาบุคลิกของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ ได้เรียนรู้วิธีการทำงาน
ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการปฏิบัติตนตามกฎหรือระเบียบของสถานศึกษานั้น ๆ ซึ่งเป็นการ
เสริมสร้างสมรรถภาพในการ เป็นครูที่ดีในอนาคต

จากความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญยิ่งในโครงการฝึกหัดครู ถือได้ว่าเป็นกิจกรรม
สุดท้ายที่จะให้ประสบการณ์โดยตรงแก่นักศึกษาฝึกหัดครู ทำให้มีสติได้มีโอกาสดอก-
ทดลองฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูอย่างแท้จริง ดังที่ จอห์น ยู ไมเคิลลิส และ พอล
อาร์ กริม (John U. Michaelis and Paul R. Grim 1953 : 1) ก็กล่าวถึง
ประโยชน์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะช่วยให้
นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของครู สภาพห้องเรียน ทำให้ทราบปัญหาที่

ต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นเปรียบได้กับการสะสมเงินในธนาคารไว้ใช้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก คล้ายกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อออกไปประกอบอาชีพในการเป็นครู" และนอกจากนี้แล้วการฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังให้ประโยชน์ต่อสถาบันฝึกหัดครูอีกด้วยซึ่ง เกล เอ็ม อินโลว์ (Gail M. Inlow 1956: 43) กล่าวว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นสิ่งที่วัดคุณภาพของโครงการฝึกหัดครูเพราะจะทำให้สถาบันฝึกหัดครูได้ทราบถึงข้อบกพร่องของตนเองและทำการปรับปรุงโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ดีขึ้นอยู่เสมอ" ซึ่งสอดคล้องกับ อัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ (2521 : 40) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ว่า

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นการนำความรู้จากสถาบันฝึกหัดครูมาใช้
2. ช่วยให้บัณฑิตได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ครู สภาพห้องเรียน ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดีก่อนจะออกไปสอน
3. เป็นสิ่งที่วัดคุณภาพโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้สถาบันฝึกหัดครูได้ทราบถึงข้อบกพร่องของตนเองและทำการปรับปรุงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ดีขึ้น
4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นการเสริมสร้างพัฒนาบุคคลิกภาพ ปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับภาวะของการเป็นครู
5. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้บัณฑิตรู้จักและเข้าใจคุณภาพของงานครูและสภาพชีวิตของชุมชนที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร

จากความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพดังกล่าวมาแล้ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งควรจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แน่นอนเพื่อการปฏิบัติที่ตรงกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2523 : 7-8) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายเฉพาะของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. ได้ประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับนักเรียน
2. ได้ศึกษาการจัดและการบริหารโรงเรียนอย่างใกล้ชิด
3. ได้เห็นปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียน และคิดค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นราย ๆ ไป
4. ได้ทดลองปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้เรียนมา และรู้จักฝึกหัดปฏิบัติงานโดยอาศัยปัญหาที่เกิดขึ้น และความจริงที่เกี่ยวกับนักเรียนเป็นรากฐาน
5. ปรับตัวให้เข้ากับสังคมในฐานะที่เป็นครู
6. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักเรียน ครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
7. เผยแพร่เกียรติคุณและชื่อเสียงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของนิสิตเอง โดยยึดมั่นในการทำความดีในค่านิยมปฏิบัติงาน และการปรับตัวให้เข้ากับ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในโรงเรียน
8. ดำเนินงานภายใต้ระเบียบข้าราชการครู และการนิเทศของทางสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพและทางคณะครุศาสตร์
9. ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางส่วนบุคคลของตัวเอง (Personal Growth) เพราะในการช่วยให้ผู้อื่นเจริญเติบโตขึ้น นิสิตมีโอกาสช่วยตนเองได้อย่างมากด้วย
10. แสดงความเป็นผู้นำในชั้นที่ฝึกสอน โดยการทำหน้าที่เป็นครูของนักเรียน และขณะเดียวกันก็ได้แสดงความเป็นผู้ร่วมงานที่ดี โดยช่วยเหลือเพื่อนนิสิต และอาจารย์-นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน
11. ได้ศึกษาความเข้มแข็งและความอ่อนแอในเรื่องบุคลิกภาพของตนเองและเพื่อนนิสิตด้วยกัน
12. ได้ฝึกตัวให้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเตรียมงาน และรู้จักแบ่งเวลาการทำงานได้เหมาะสม

ออกโท เจ ชิปลา (อ้างถึงใน ทูศรี สุวรรณโชติ 2521 : 1-2) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ 4 ข้อ คือ

1. เพื่อให้ นิสิตได้ประสบการณ์ความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
2. เพื่อให้ นิสิตได้มีโอกาสทดลองการสอนภายใต้การนิเทศ

3. เพื่อให้บัณฑิตได้ใช้ชีวิตอยู่ในห้องเรียนและโรงเรียนจริง ๆ คู่กันเคยกับบรรยากาศ เข้าใจหน้าที่ของคน คู่กันเคยกับนักเรียน ศึกษาและใช้ชีวิตจากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

4. เพื่อให้บัณฑิตประเมินตัวเองว่ามีความเหมาะสมในการเป็นครูหรือไม่ เพียงใด ซึ่งอาจจะประเมินได้จากบุคลิกภาพ ความรักเด็ก ความเข้าใจงาน ความเข้าใจความต้องการของเด็ก ความภูมิใจในอาชีพ ความตั้งใจจะส่งเสริมอาชีพให้ก้าวหน้าเป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพสร้างบุคลิกที่ดีให้กับตนเอง

เอ็ดเวิร์ด เอ. ปิเรส (Edward A. Pires 1969 : 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ 6 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาความสามารถของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการที่จะนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาปฏิบัติ

2. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเข้าใจและสมบูรณ์เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก

3. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดกว้างขวางและมีความคิดริเริ่มในการทำงาน

4. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงของครู

5. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้าใจถึงภาระหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติโดยให้เขามีโอกาสคู่กันเคยกับสภาพที่เป็นจริงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

6. เพื่อพัฒนานิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เข้าใจในเรื่องทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อร่วมงานและประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้นักศึกษานิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้นำเอาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนไปทดลองปฏิบัติจริงในโรงเรียนและมุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านความรู้ ทักษะการสอน ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตน บุคลิกภาพและคุณธรรม

แนวคิด และจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการที่มีบุคลากรเกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย อาทิ เช่น นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ของสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงไร จึงขึ้นอยู่กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของเหล่านั้น นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพเอง เป็นส่วนที่สำคัญมากส่วนหนึ่งในการส่งผลให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพบรรลุจุดมุ่งหมาย แต่ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขาดประสบการณ์จึงต้องอาศัยการนิเทศจากผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน การนิเทศนี้มีความสำคัญต่อการปรับปรุงการศึกษาเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง (เกลียวพันธุ์ ขจรนคฺยภิกขิต 2520 : 8) สำหรับ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การนิเทศจะเป็นเครื่องมือชี้แนะแนวการปฏิบัติระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จะช่วยให้ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถปรับปรุงการปฏิบัติตนอย่างมีหลักเกณฑ์ มีแนวทางและเป็นระบบระเบียบ ถือได้ว่าเป็นการจักษุประสบการณ์ให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานสอนมากขึ้นตามลำดับ (สาระ บุญสวัสดิ์ 2508 : 56) หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2521 : 84) ได้อธิบายว่า การนิเทศการสอน หมายถึง ความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครูหรือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนจะช่วยให้เกิดความงอกงามในค่านิยมที่พัฒนาครู ช่วยในการคัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการเลือกเนื้อหาวิชา วิธีสอน และช่วยในการประเมินผลการสอน ดังนั้นความพยายามใดก็ตามที่มุ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้นถือได้ว่าเป็นการนิเทศการสอน อุษมา วัชรินทร์เสรี (2523 : 11) วันดี ทองใหญ่ ฃ อยุชยา (2523 : 12) และ ฉามรา ผลัดชูระ (2524 : 15) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้สอดคล้องกันว่า การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ ความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครู หรือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะมีความสามารถที่จะออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต

สรุปความหมายของ การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ใ้ว่า คือ ความพยายามของอาจารย์นิเทศก์และคณะครูในสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพช่วยกันแนะนำช่วยเหลือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้สามารถพัฒนาการสอนของตนไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นครูที่ดีในอนาคต

ดังนั้น เพื่อให้การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้มีมาตรฐานอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ที่นิเทศควรจะได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่ามีอะไรบ้าง แล้วทำการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามจุดมุ่งหมายนั้น ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีคุณภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงพอจะสรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

วันที่ ทองใหญ่ น อยุชยา (2523 : 16-17) สรุป จุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อพิจารณาว่านิสิตสามารถนำทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนไปปฏิบัติได้หรือไม่ และจะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือได้ถูกต้อง
2. เพื่อพิจารณาว่า นิสิตสอนไปตามหลักสูตรที่กำหนดให้หรือไม่
3. สามารถทราบความต้องการของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นรายบุคคลได้เมื่ออาจารย์นิเทศก์ได้เป็นรายบุคคล
4. เพื่อให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้สามารถสำรวจตนเองได้ว่ามีข้อดีและข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง
5. เพื่อจะได้เสนอแนะเกี่ยวกับกลวิธีการสอนที่ดีให้แก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
6. เพื่อจะได้ฝึกการ เป็นผู้นำของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
7. เพื่อเป็นที่ปรึกษาให้กับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในกรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

8. เพื่อช่วยพัฒนานิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในเรื่องทัศนคติต่อวิชาชีพและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

9. เพื่อช่วยประเมินผลการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นอกจากนี้ อัจฉรา ประไพตระกูล (2519 : 18) ยังได้เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ว่า

1. การนิเทศจะช่วยให้นิสิตมองเห็นจุดทางที่จะนำเอาเนื้อหาวิชาและทฤษฎีทางการศึกษาไปทดลองปฏิบัติใช้ในสภาพการ เรียนที่แท้จริง

2. ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ในฐานะผู้มีประสบการณ์มาก่อนจะช่วยให้ นิสิตได้เข้าใจตนเองว่ามีความรู้ ความสามารถแม่นยำเพียงไร

3. การนิเทศจะทำให้ นิสิตเกิดความอบอุ่นใจ มีความมั่นใจในการสอน

4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตในระหว่างภาคปฏิบัติ

5. อาจารย์นิเทศก์ จะได้มีโอกาสร่วมแก้ปัญหาทางการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ ซึ่งจะยุ่งยากซับซ้อนกว่าที่ นิสิตเคยประสบในสถานการณ์สมมุติ

ในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้นิเทศที่สำคัญมากที่สุดคนหนึ่ง ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ ดังนั้นจึงเสนอบทบาทหน้าที่และสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่และสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากในกระบวนการผลิตครู ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องของหลายฝ่าย ในบรรดาบุคคลเหล่านั้น อาจารย์นิเทศก์จากสถาบันฝึกหัดครู เป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากที่สุดคนหนึ่ง เพราะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของคณะออกไปทำหน้าที่ นิเทศ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุกค่าน ขณะเดียวกัน ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพและคณะค้ำ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนมีปัญหาคือส่งสัยอะไรก็สามารถซักถามข้อเท็จจริงหรือขอ

คำปรึกษาจากอาจารย์นิเทศก์ได้โดยตรง นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์ยังต้องรับผิดชอบในการจัดทำเนื้องานเกี่ยวกับการประชุม ปรึกษา ตลอดจนระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเมินผลความก้าวหน้าของนิสิตและจัดการสอบแสดงการสอนและสรุปให้คะแนน นิสิตเป็นรายบุคคล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ 2523 : 10)

จากความสำคัญของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าว จึงมีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ไว้หลายทัศนะดังนี้

จากรายงานการสัมมนาเรื่อง แนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 69-70) ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ หน้าที่ทั่วไป และหน้าที่พิเศษการสอน

หน้าที่ทั่วไป มีดังนี้คือ

1. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จัดส่งนิสิตไปปฏิบัติงาน
2. เป็นผู้ประสานงานกับนิสิต ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. อำนวยความสะดวกในการ เดินทางไปประจำหน่วยและกลับของนิสิต
4. จัดทำเอกสาร คู่มือครู และวารสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
5. จัดทำสวัสดิการให้แก่นิสิต
  - 5.1 การเงิน อนามัย จดหมาย และพัสดุ
  - 5.2 ยารักษาโรค และการรักษาพยาบาล
  - 5.3 ที่พักและเครื่องใช้
6. เป็นที่ปรึกษาของนิสิต
7. ควบคุมดูแล และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
8. สืบรวจ พิจารณา คัดเลือก ขยาย และยุบหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
9. ควบคุมความประพฤติ ดูแลทุกข์สุข และความปลอดภัยให้แก่นิสิต
10. แนะนำนิสิตเกี่ยวกับงานบริการชุมชน
11. ศึกษา รวบรวม สถิติ ข้อมูล และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการศึกษาของท้องถิ่นแก่คณะอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู และผู้เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหนทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน

12. ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในการปรับปรุงโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่น

หน้าที่พิเศษการสอน มีดังนี้ คือ

1. ให้ความแนะนำช่วยเหลือนิสิตในชั้นการสอน การปกครองชั้น การจัดห้องเรียน การจัดกิจกรรม การปรับปรุงโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน

2. การสังเกตการสอนของนิสิต ช่วยเหลือให้คำแนะนำข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสอน

3. แนะนำนิสิตเกี่ยวกับการจัดหา การทำ และการเลือกใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนแหล่งวิชาในชุมชน

4. ทราจ แนะนำ การทำบันทึกการสอนและโครงการสอน

5. วัสดุ และประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. แนะนำระเบียบปฏิบัติและวินัยของครู

7. เป็นวิทยากรให้แก่ครูที่เลี้ยง และนิสิต

8. จัดปฐมนิเทศ เพื่อเตรียมตัวนิสิตให้พร้อมที่จะออกไปปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

9. จัดสัมมนา และอบรมนิสิต ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

10. สาธิตการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการสอน

11. แนะนำนิสิตฝึกสอน ครูที่เลี้ยง และครูใหญ่ในการนำนวัตกรรมทางการสอนมาใช้

12. แลกเปลี่ยนนโยบายและชี้แจงข้อสงสัยเกี่ยวกับงานของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับผู้เกี่ยวข้องทราบ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2527 : 16) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์พิเศษไว้ดังนี้ คือ

1. นิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนิสิตให้สอดคล้องกับนโยบายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะกรรมการ และสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. ทราจแก้ไขบันทึกเตรียมการสอนของนิสิต พร้อมทั้งอธิบายให้นิสิตเข้าใจ

3. สังเกตการสอนในชั้นเรียน และบันทึกผลการนิเทศการสอนแต่ละครั้ง เพื่อติดตามพัฒนาทางการสอนของนิสิต
4. พบนิสิตเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเพื่อรับทราบปัญหาในการฝึกปฏิบัติงาน และปัญหาอื่น ๆ และแนะแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ
5. พบปะปรึกษาหารือเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของนิสิตร่วมกับอาจารย์ฝ่ายโรงเรียน เพื่อให้การนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ตรงกัน
6. สังเกตพฤติกรรมทั่วไปนอกชั้นเรียนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพแล้วบันทึกผลการพัฒนาการด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
7. พบกับผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อรับทราบนโยบายเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีตามโอกาสอันควร
8. ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมทั้งรวบรวมและสรุปผลการประเมินส่งคณะกรรมการดำเนินงานประสบการณ์วิชาชีพ
9. เข้าร่วมการประชุมนิเทศ และการสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
10. สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะให้แก่คณะกรรมการดำเนินงานประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อาเลน เคย์ตัน เฮนส์ (Aleyne Clayton Hains 1960 : 37-52)

ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะทำการนิเทศทางวิชาการ โดยการให้ความช่วยเหลือทางคำปรึกษา การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งให้การแนะนำปรึกษาค้นหาการสอนและชี้ให้นิสิตเข้าใจบทบาทหน้าที่การสอนของตน
2. บทบาทในฐานะผู้ร่วมงานและผู้ประสานงาน โดยต้องทำงานประสานกับบุคคลหลายฝ่ายหลายระดับ กับสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีบทบาทในการประสานสัมพันธ์กับผู้บริหารสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพและอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนในสถาบันฝึกหัดครูก็ต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหัวหน้าหน่วยประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจน

ครู-อาจารย์ในวิทยาลัย และที่สำคัญคือประสานงานร่วมกับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และเป็นคนกลางทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกฝ่ายทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3. บทบาทในฐานะประชาสัมพันธ์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์และเข้าใจต่อกันระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

จากบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต้องเตรียมนักศึกษาฝึกหัดครูให้เป็นครูที่ดี มีคุณภาพและต้องมีการดำเนินงานในค่านต่าง ๆ เช่น จักวางนโยบายและการปฏิบัติงานในโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เกี่ยวกับการปฐมนิเทศ การนิเทศ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จักสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ปรึกษาหารือกับผู้ร่วมงานในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนติดตามประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นเพื่อทราบถึงบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง ในปี พ.ศ. 2520 เกสสิยพันธ์ ขจรคณกุลกิติ สมิข รื่นสุข, บรรจบ วงศ์ยัง, วิวัฒน์ ใจเที่ยง และชิน บุญญาบุภาพ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยที่คล้ายคลึงพอสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีประสบการณ์ในการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและวิทยาลัยครู ในการแก้ปัญหาของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น อาจารย์นิเทศก์ควรร่วมปรึกษากับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง และควรให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้สังเกตการสอนซึ่งกันและกัน อาจารย์นิเทศก์ควรสังเกตการสอนร่วมกับครูพี่เลี้ยงและมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนร่วมกับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในด้านความต้องการการนิเทศนั้นควรจัดให้มีอาจารย์นิเทศก์เต็มเวลาและควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์ การเลือกสรรอาจารย์นิเทศก์เป็นเรื่องสำคัญ และควรจักยานพาหนะให้เพียงพอและสะดวกแก่การนิเทศ ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ อาทิเช่น งานวิจัยของเพตตี (Petty 1964 : 5769 A - 5770 A) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษามบทบาท

ของอาจารย์นิเทศก์ ในโครงการฝึกสอนของมหาวิทยาลัยโอเรกอน โดยส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์นิเทศก์ควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการสัมมนาเกี่ยวกับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ตนไปสังเกตการสอนในชั้นตามโรงเรียนต่าง ๆ และควรกำหนดไว้ว่าอาจารย์นิเทศก์ควรไปเยี่ยมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างน้อยที่สุดที่ครั้งโดยกำหนดไว้ในนโยบายของมหาวิทยาลัย แอนโทนี จอห์น ไฮเทรซ (Anthony John Hytrex 1973 : 2493-A) ก็ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยตามความเห็นของครูที่เลี้ยงในโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศก์ควรทำหน้าที่ค้ำจุนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การประสานงานและพบปะกับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพและครูที่เลี้ยงเป็นประจำ ควรให้ความช่วยเหลือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในค่านี้อาชีว เช่น ให้ความช่วยเหลือในค่านี้อาชีว ควรให้ความยุติธรรมในการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยให้ครูที่เลี้ยงและนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีส่วนร่วมด้วย ควรไปเยี่ยมเยียนนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุก ๆ 2 สัปดาห์ และควรแจ้งให้ครูที่เลี้ยงและนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพทราบล่วงหน้า และอาจารย์นิเทศก์ควรได้รับการฝึกฝนทางค้ำจุนนิเทศการศึกษาด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ที่กล่าวแล้ว พอสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทหน้าที่ดังนี้คือ

1. นิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. เป็นผู้นำและช่วยเหลือทางค้ำจุนวิชาการ
3. ประชาสัมพันธ์และประสานงานระหว่างบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
4. บริการค้ำจุนสวัสดิการแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
5. ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่การที่อาจารย์นิเทศก์จะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีและเหมาะสมนั้น นอกจากจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ที่ดีทั้งปฏิบัติแล้ว อาจารย์นิเทศก์ควรมีสมรรถภาพที่ดีด้วย

คำว่า "สมรรถภาพ" คาร์เตอร์ วี กูท (Carter V. Good 1973 : 121) ได้ให้ความหมายว่า "สมรรถภาพ คือ ทักษะ (skill) มโนทัศน์ (Concept) และ

ทัศนคติ (Attitude) ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิดและสามารถจะนำเอาวิธีการ และความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง" ดังเช่น สมรรถภาพของ ครู ก็หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้ พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา 2519 : 12) มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีสมรรถภาพไว้ อาทิ เช่น สาโรช บัวศรี (2515 : 47) กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีสมรรถภาพโดยทั่วไป มีดังนี้

1. สามารถสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ พัฒนาการ ของเด็ก การวางแผนการสอน การเลือกวิธีสอน การประเมินผล และการปกครอง ชั้นเรียน
2. สามารถแนะแนวและปกครองได้เป็นอย่างดี
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. สามารถสร้างสัมพันธ์อันดี และร่วมมือกับชุมชนได้
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยการเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาชีพครู การเป็น สมาชิกที่ดีของสมาคมทางวิชาการที่เหมาะสม การส่งเสริมตนเองให้ก้าวหน้าใน ด้าน วิชาการศึกษาอยู่เสมอ

จีน อี ฮอลล์ และ ฮาร์วาร์ด แอล โจนส์ (Gene E. Hall and Harward L. Jones 1976 : 48-50) ได้จำแนกสมรรถภาพครูออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies) เน้นในด้าน ความรู้ เชาวน์ปัญญา ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน การวิเคราะห์โปรแกรมและ หลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านการปฏิบัติ (Performance Competencies) เป็น สมรรถภาพด้านการสอน และการจัดสื่อการสอน การตั้งคำถาม
3. สมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product Competencies) เป็นสมรรถภาพที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน

4. สมรรถภาพในด้านการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies) เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู

5. สมรรถภาพทางค่านิยมและจิตใจ (Affective Competencies) เป็นสมรรถภาพเกี่ยวกับค่านิยม ทักษะคติ ความสนใจและความซาบซึ้งในอาชีพครู

ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นก็คือการให้ความรู้แก่นิสิตเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการแนะนำแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น (วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา 2523 : 12) และอาจารย์นิเทศก์ควรยึดถือว่าการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพคือ การสอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2521 : 84) อาจารย์นิเทศก์ก็เป็นผู้คนหนึ่ง ควร มีบุคลิกภาพและสมรรถภาพความรู้ที่อาจารย์ในวิทยาลัยครูจะมี (ออกโท ไจ ชิปลา อ่างถึงใน สุทัศน์ โสคติศ) จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีผู้วิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ 2 เรื่อง เรื่องแรก ผู้วิจัยคือ ไทศาล สิทธิเลิศ (2522) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพที่ควรจะเป็นของอาจารย์นิเทศก์ในการนิเทศการฝึกสอนและเพื่อศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ในการฝึกสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประชากรที่ศึกษาคือ อาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือทั้ง 8 แห่งทุกคน ในปีการศึกษา 2523 จำนวน 224 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบ ประเมินค่า จักอันคัมและปลายเปิดได้รับคืน 205 ฉบับหรือร้อยละ 91.52 ผลการวิจัย สรุปได้ว่า สมรรถภาพที่จำเป็นของอาจารย์นิเทศก์ด้านต่าง ๆ มีดังนี้คือ

1. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการฝึกหัดครู ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิธีการสอนและเทคนิคการสอน ความสามารถที่เป็นจริง อาจารย์นิเทศก์ก็มีอยู่ในเกณฑ์สูง

2. คำนวณความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศการสอน ได้แก่ การช่วยเหลือ แนะนำวิธีสอน การจัดกิจกรรม การช่วยเหลือนิสิตฝึกสอนเป็นรายบุคคลและการทราวจับขั้นตอนการสอนพร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือ ความเป็นจริงอาจารย์นิเทศก็ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์สูง แต่มีความสามารถในเกณฑ์ต่ำ เรื่องการเตรียมนิสิตฝึกสอน

3. คำนวณความสามารถในการบริหารการฝึกสอน ได้แก่ การดูแลนิสิตฝึกสอน เพื่อให้ประพฤติกและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ความเป็นจริงอาจารย์นิเทศก็ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์สูง แต่มีความสามารถในเกณฑ์ต่ำ เรื่องการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร

4. คำนวณความสามารถในการใ้หม่นุขสัมพันธ์ ความเป็นจริงอาจารย์นิเทศก็ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนั้นก็พบว่าช่วยในการทำงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะมีผลต่อสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศ

เรื่องที่สอง ผู้วิจัย คือ สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ วาณี ลิ้มปิสวัสดิ์ และสุจิตรา สวัสดิ์วงศ์ (2527) ได้วิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศและนิสิตนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศ" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศและนิสิตเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศและนิสิตนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศ ตัวอย่างประชากร คือ นิสิตนักศึกษาฝึกสอน 296 คน ของคณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์จากเจ็ดมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบถามชนิดเลือกตอบ ประเมินค่าและปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศและนิสิตฝึกสอนมีความคิดเห็นตรงกันว่าอาจารย์นิเทศมีความรู้ความสามารถมากที่สุดในด้านเนื้อหาวิชา วิธีสอน คุณลักษณะและเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล สิทธิเลิศ ส่วนที่มีความเห็นแตกต่างกันคือ วิธีการนิเทศ อาจารย์นิเทศมีความคิดเห็นว่าคุณมีความรู้ความสามารถมากแต่นิสิตมีความคิดเห็นว่า อาจารย์นิเทศมีความรู้ความสามารถน้อย

จากการประมวลแนวความคิดของนักการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศ จะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพเป็นหัวใจของโครงการฝึกหัดครู อาจารย์นิเทศเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ

ที่จะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับผู้ที่จะออกไป
เป็นครูบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ อาจารย์นิเทศก์ควรมีสมรรถภาพในด้าน
ความรู้ในเนื้อหาวิชา ทักษะในด้านการเรียนการสอน ทักษะในด้านการนิเทศการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ ทักษะติดต่อวิชาชีพครู ทักษะติดต่อการนิเทศการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพ บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย